

Ferencz Győző

FELFÜGGESZTETT VISZONY

Piszkozat és tisztázat

Rába György emlékének

A végén, miután megtörtént az elkerülhetetlen összeütközés,
 És engem is elért nyílt sérülésektől lüktető lelkének
 Kivédhetetlen, görcsös rohama, egy rádiós beszélgetés után,
 Amelyben a kései kisimuló költészetének újabb remeklését
 Fenntartásokkal méltató, de korántsem fanyalgó kritikus ellenében,
 Szemrehányó sorai szerint, nem védtem meg az elvárható
 Határozottsággal, azaz (viszonylagos, a beszélgetésnek
 Csupán erre a szeletére vonatkozó) némaságomat,
 Mint Babits monográfusa, teljes joggal és megtisztelő,
 Sőt, szinte hízelgő módon a Jónás könyve feltétel nélküli
 Erkölcsiségével mérte, levélben közölte, hogy a továbbiakban,
 Bár jóra való fiatal ember voltam valaha, nem óhajt
 Ismeretséget ápolni velem, majd magyarázkodó válaszevelemre
 Olyan gorombán ismételte el megmásíthatatlan ítéletét,
 Hogy további párbeszédnek még teljes megalázódás árán,
 Amit egyébként aránytalanak véltem és nem vállalkoztam volna rá,
 Sem hagyott helyet, és bár a méltatlan vád tagadhatatlanul
 Mélyen érintett és felkészületlenül ért, de mégsem váratlanul,
 Hiszen majdnem mindenkiel ugyanez történt, elhidegületekről,
 Felfüggesztett beszélőviszonyokról, visszaküldött tiszteletpéldányokról
 És más hasonló esetekről lehetett hallani, így hát köztünk is
 Megszakadt minden kapcsolat, közel kerültünk egymáshoz.

Valamivel később ugyanis abba az utcába költöztem, ahol ő is lakott,
 Pár házzal arrébb, néha szembejött velem, amikor ránéztem,
 Sem fordult el, de köszönésemre inkább csak a szemével jelzett,
 Ezen nem lepődtem meg, sokkal inkább azon, hogy bár teljes körű
 Erkölcsi megsemmisítésemet igazságtalannak tartottam,
 Személyére a legcsekélyebb mértékben sem vittem át semmiféle
 Indulatot, nem kezdtem másként látni őt, nem kerestem hibákat benne,
 Sem kifogásokat a magam számára, talán azért történt így,
 Mert számítottam erre az egészre, ami közben mégis olyan valószínűtlen,
 Olyan képtelenség volt, és talán még inkább azért, mert a sértések
 Olyan túlzóan vaskosra sikerültek, hogy nem tudtam magamra venni,
 A túlzások, gondoltam ezért, olyan tudattalan retorikai eszközök,
 Amelyek épp azáltal, hogy eltávolítják tőlem a megalázó helyzetet,
 Ki is emelnek abból, és lehetőséget teremtenek a folytatásra,
 Amit alátámasztani látszott az a tény, hogy üdvözlésemet

Ritka találkozásainkkor ha nem fogadta is, de nyugtázta,
Ennél tovább én sem kívántam menni, mindenesetre
Ilyen vagy akár hasonló eset soha azelőtt nem fordult elő velem.

Ő eközben, és ez az eközben körülbelül tíz évet ölel át,
Megöregedett, különféle bajok és betegségek támadták meg,
Egyszer az utcán a házfalak tövében bizonytalanul imbolyogva
Nyakmervítőben jött szembe, egyre soványabb lett, csontjára ráaszott
Egyre sápadtabb, szinte áttetsző, papírszerű bőre, a szeme azonban
Élénken fénylett egyre élettelenebb és zsugorodó testéhez képest
Aránytalanul óriásinak tetsző koponyájának két üregéből.

Elmentem egy estjére, beszélgetés pályafutásáról egy irodalmi klubban,
Utolsó nyilvános fellépése lehetett, rezzenetlen pillantással jelezte,
Hogy észrevett, nem mentem oda hozzá, aztán csak hírek jöttek
Kórházi kezelésekről, átmeneti elhelyezéséről öregek otthonában,
Hírek, hogy ismét otthon van, pár házzal arrébb, hírek fényes tudatának
Kisebb zavarairól, lehúzott redőnyök mögötti vegetálásról,
Napszakok felcseréléséről, kétségbeesett éjszakai telefonokról,
Testének lassú és méltatlan átvonszolásáról a megsemmisülésbe,
Amit különös ellenfénybe vontak termékeny szellemének utolsó,
Megmagyarázhatatlan fellobbanásai, rendszeresen megjelenő versei.

Végül, nem tagadom, külső unszólásra, felhívtam telefonon,
Nem rakta le, mintha nem lett volna tíz év szünet, megállapodtunk,
Hogy ha nem megy kórházba, meglátogatom otthon, esetleg felvételt
Készítünk az Újholddal kapcsolatos emlékeiről, de kórházba ment,
Meglátogattam, váratlanul, de hogy ne érje felkészületlenül,
Beüzentem a folyosóról, hogy fogad-e, kiüzent, hogy fogad,
Bementem hát, álltam a hatágyas kórteremben, valaki elviselhetetlenül
Hangosan bömböltette a rádióját, néztem egy elmúlt korszak
Egyik nagy költőjét, aki, ha ennek bármi értelme van,
A huszonegyedik századra tartogatta műve befejezését,
Természetesen nem kronológiai, hanem retorikai értelemben,
És akiről nem tudhattam, mit gondol arról, hogy ott állok
A rácsos fehér kórházi vaságy mellett, a diszkrét vasrács
Voltaképpen hízelgő feltételezés volt a körülbelül negyvenkilőnyira
Fogyott testre nézve, mintha lett volna ereje átmászni,
Mozdulni sem bírt, egy újságot sem tudott kézben tartani,
Csak találgattam, mihez kezd itt egész nap világos tudattal,
Hanyatt fekvé nézi a mennyezetet, átható, fényes, sötét szemével,
Kísérőm aszúbort vitt neki, jó volt elképzelni, ahogy a sűrű, erős ital
Átjárja összeszáradt testét, de nyilván egy kortyot sem kaphatott,
Váltottunk néhány semleges mondatot a hogyanlétéről,
Amelyről mindketten tudtuk, hogy arányait tekintve már inkább nemlét,
Hazudnék, ha azt mondanám, hogy egy félbehagyott beszélgetés
Folytatása volt ez, de nem számított, mi hangzik el, ahogyan az sem,

Hogy később hazakerült, majd megint vissza, gondolom, jó darabig
Még azzal az átható, sugárzó, értelmes tekintettel nézett a világba,
Aztán a fényesség fokozatosan kifakult, homályosabb lett.

Látogatásom az ő állapotában már nyilván nem jelentett sokat
A számára, és ha úgy hal meg, hogy nem tisztázzuk
A köztünk keletkezett feszültséget, akkor sem történik semmi;
De ha jól értem, tisztáztuk, természetesen szavak nélkül,
Elvégre mégiscsak a szavak emberei vagyunk,
De mindez nem jelenti feltétlenül azt, hogy csalódása csökkent,
Csak tisztáztuk, úgy halt meg, úgy élek tovább.

Albert Zsuzsa

PRÓBAIDŐ

Gondolatok Rába Györgyről

A próbaidő véget ért, átment a limesen, de abban a tisztultabb világban nem felejt el minket. Mi sem őt. Nem csak verseiben él. Nincsenek ugyan testi gyermekei, de vannak választott tanítványai. Egy esztendeje történt, terveztük, hogy meglátogat bennünket Budakeszin, kivisszük kocsival. Nem érezte jól magát, majd talán két hét múlva, mondta, addigra megerősödik. Azóta folyt a küzdelem az életéért.

Amikor lányom megszületett, azt kérdezte telefonon, milyen hangon sír. Női hangon, válaszoltam, mert akkor küldte meg FÉRFIHANGON című kötetét. A Rádió irodalmi osztályán szerkesztőként dolgoztam, kértem tőle verseket, megjelent köteteiről írtam, interjúkat készítettem vele. Választékos, szép magyarsággal beszélt. Jó elbeszélő volt, állandó szereplője legendázó műsoraimnak. Szerettem a verseit, ahogy az újholdasokét, őt talán azért leginkább, mert ő volt a legérzékenyebb, a legzárkózottabb. Úgy éreztem, neki van a legnagyobb szüksége szeretetre. Jékely Zoltán azt mondta róla, szent. Az is volt. A tisztaság, az önfeláldozás, az erkölcsi bátorság, a hit a Gondviselésben nyomta rá bélyegét életére és költészetére. Pontosan, világosan és hihetetlenül józanul fogta fel a körülötte áramló életet, az igazsághoz tántoríthatatlanul hú maradt. Ezért volt magányos. Költészete ezért van tele annyi feszültséggel. Az embertelen világ mártírként önmagában hordta egységét, magasrendűségét, kultúráját. Hazájáért érzett aggodalmát és szeretetét. Féltőn figyelte a falu életét, kereste, hol segíthet, s módot is talált rá. A népnyelv, a régi magyar nyelv elemeit beépítette költészetébe.

Nagy tanár volt, ezt legalább annyira fontosnak tartotta, mint verseit. Tanítványai rajongtak érte. A tanárt éreztem meg benne, az igazmondót, a szigorút és jót, amikor verseimet neki mutattam meg. Irodalmi szövetségünk kicsit a családot is pótolta, férjem, gyerekeim, unokáim hozzátartozói lettek. Nevelési tanácsokat is adott. Elmesélte néhány jellemző mondattal ifjúkori csalódásait, megmutatta később elajándékozott, kicsi házát